

Víkendové vzdělávání

„Násilí na dětech a co s tím !?“

Trojanovice 16.10.-18.10.2009

Vypracovala: Mgr. Taťána Gelnarová

Sociálně právní ochrana dětí

Zákon č. 359/99 Sb.

SPO se rozumí zejména:

- Ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- Ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- Působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny (§1)

- Dítětem se rozumí **nezletilá osoba** (od narození do 18 let) a týká se všech dětí (tedy i dětí cizinců) (§2)
- Předním hlediskem SPO je **zájem a blaho dítěte** (§5)

Orgány zajišťující SPO:

- Krajské úřady
- Obecní úřady s rozšířenou působností
- Ministerstvo
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Dále ji zajišťují:

Obce, komise sociálně právní ochrany a další PO a FO, jsou –li jejím výkonem pověřeny (§4)

- **Každý je oprávněn** upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.
- **Každý je oprávněn** upozornit orgán SPO na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, popř. na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti (§7)

Každé dítě může:

- požádat – orgány SPO, zařízení SPO, státní orgány- např. policii, pověřené osoby, školy, školská zařízení, zdravotnická zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv
- Tyto **orgány jsou povinny** poskytnou dítěti odpovídající pomoc (§8)

- Dítě má právo požádat o pomoc **i bez vědomí rodičů** (popř. jiných osob odpovědných za výchovu)
- Dítě, které je schopno formulovat své názory, má právo tyto **názory svobodně vyjadřovat** při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají a to **i bez přítomnosti rodičů** (§8)

- Vyjádření dítěte se **věnuje vždy** náležitá pozornost (odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti)
- Nesmí dojít k narušení či ohrožení citového a psychického vývoje.
- Dítě, které je schopno posoudit dosah a význam daného řízení, obdrží od orgánu SPO informace o všech závažných věcech, které se ho týkají. (§8)

Rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu má právo:

- Požádat o pomoc orgán SPO, státní orgány – např. policii, pověřené osoby.
- Tyto orgány (v rozsahu své působnosti) jsou **povinny** tuto pomoc poskytnout. (§9)

Obecní úřad je povinen:

- **Vyhledávat děti**, jejichž rodiče:
 - zemřeli,
 - neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
 - zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
- Děti v péči jiné osoby, pokud tato osoba neplní povinnosti
- Vyhledávat děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný způsob života
- Které se dopouští útěků od rodičů
- Na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění
- Které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu, popř. násilím mezi dalšími fyzickými osobami.(§10)

Obecní úřad je povinen:

- Projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte
- Projednat s dítětem nedostatky v jeho chování
- Poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost **poradenství** při uplatňování nároků dítěte – např. SSP, důch. pojištění (§10)

Státní orgány, pověřené osoby, školy, školská a zdravotnická zařízení, popř. další zařízení určená pro děti jsou **povinny**:

- Oznámit OU s rozšířenou působností skutečnosti, že jde o shora uvedené dítě a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví.
- Při plnění této povinnosti se nelze odvolávat na povinnost zachovávat mlčenlivost !!! (§10)

Zdravotnické zařízení je povinno:

- Při ošetřování úrazu dítěte v případě:

- podezření z týrání dítěte
- zneužívání dítěte
- ze zanedbávání dítěte

zajistit **zaznamenání úrazu**.

Záznam je **povinna** provést osoba, která dítě doprovází, popř. samo dítě.

- Tento záznam pak zdrav. zařízení zašle obecnímu úřadu s rozš. působností.
- Splněním této povinnosti **není dotčena** oznamovací povinnost zdravotnického zařízení. (§10)

Obecní úřad s rozšířenou působností **může:**

Uložit rodičům povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení, pokud rodiče:

- **Nezajistili** dítěti odbornou pomoc, ačkoli dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje (a OU jim tuto pomoc předtím doporučil)
- **Nejsou schopni** řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci (§12)

Výchovná opatření

Pokud projednání nedostatků ve výchově **nevedlo k nápravě**, může obecní úřad rozhodnout o těchto opatřeních:

- **napomene** vhodným způsobem nezletilého, jeho rodiče nebo osoby, které narušují jeho řádnou výchovu
- Stanoví nad nezletilým **dohled**
- Uloží nezl. **omezení** – zejména návštěvu podniků a zábav, které jsou pro něj nevhodné (§13)

Opatření na ochranu dětí

Obecní úřad s rozšířenou působností **podává návrhy** k soudu na:

- **Omezení nebo zbavení rodič. zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu**
- **Na nařízení ústavní výchovy**
- **Na prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy**
- **Na svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§14)**

Jestliže **opatření** učiněná soudem **vedla k nápravě** v chování dítěte, v jednání rodičů nebo dalších osob, kteří narušovali výchovu dítěte, může podat obecní úřad obce s rozšíř. působností návrh na zrušení těchto opatření.

(§ 14)

Ocitne-li se dítě **bez jakékoliv péče** nebo jsou-li **jeho život** nebo **příznivý vývoj vážně ohroženy** nebo **narušeny**, je OÚ s rozšíř. působností **povinen** podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření. (§16)

Sledování výkonu ÚV a OV

OÚ s rozšířenou působností **sleduje dodržování práv dítěte** ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a v zařízeních sociální péče.

Sleduje zejména:

rozvoj duševních a tělesných schopností dítěte, zda trvají důvody umístění, vztahy mezi rodiči a dítětem, sourozenci navzájem. (§29)

Sociální pracovníce je povinna:

- Nejméně jednou za 3 měsíce navštívit dítě, kterému byla nařízena ÚV nebo OV
(je oprávněna s tímto hovořit bez přítomnosti dalších osob, má právo nahlížet do dokumentace)
- Nejméně jednou za 3 měsíce navštívit rodiče, zda si upravují podmínky pro převzetí dítěte do své péče (§ 29)

Péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost:

- Spočívá především v poskytování pomoci při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů, s cílem umožnit jim začlenění do společnosti, včetně začlenění pracovního. (§31)
- Při tomto spolupracuje se školami, pověřenými osobami, zájmovými sdruženími a dalšímu subjekty. (§32)

Sociální pracovníce je v tomto případě:

- V **osobním kontaktu** s dítětem, jeho rodiči nebo osobami odpovědnými za výchovu
- **Volí prostředky působení** na děti tak, aby účinně působily na děti podle druhu a povahy poruchy v chování dítěte a jeho sociálním postavení
- Řeší problémy dítěte, je-li to účelné, v **prostředí, kde se dítě zpravidla zdržuje.**
(§32)

Komise pro SPOD

- Zřizuje je starosta obce s rozšířenou působností jako zvláštní orgán obce.
- Skládá se z členů obecních zastupitelstev, fyzických osob, které spolupůsobí při SPO – zejména pedagogických pracovníků, psychologů, zdravotnických pracovníků, zástupců pověřených osob, občanských sdružení, soudce, státní zástupce. (§38)

- Tato komise:
 - Navrhuje a posuzuje předložené sociálně preventivní programy na ochranu týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí a to za účelem navržení opatření k účinné pomoci dítěti a rodině.
 - Na žádost tajemníka OÚ posuzuje jednotlivé případy provádění SPO a vydává k nim stanoviska. (§38)

Sdělování údajů

- Orgán SPO je **povinen:**
Orgánu činnému v trestním řízení oznamovat skutečnosti nasvědčující tomu,
 - že byl spáchán na dítěti trestný čin,
 - že dítě bylo použito ke spáchání trestného činu,
 - že dochází k násilí mezi rodiči, jinými osobami odpovědnými za výchovu a dalšími fyzic. osobami v domácnosti obývané dítětem.(§51)

Sociální pracovníce OSPOD je oprávněna:

- **Navštěvovat dítě a rodinu, ve které žije**
- **zjišťovat v místě bydliště, ve škole, ve školském zařízení, ve zdravotnickém zařízení, v zaměstnání nebo i jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jaké má dítě chování. (§52)**

Sociální pracovníce OSPOD je oprávněna:

- Pořídit obrazové snímky
- Obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž se dítě zdržuje – je-li to třeba pro účely ochrany práv dítěte.
- Tuto činnost mohou konat soc. pracovníce na základě **zvláštního oprávnění** vydaného tímto orgánem (je zde uvedeno jméno a příjmení zaměstnance, titul, zaměstnavatel a vymezena činnost, kterou může tento zaměstnanec vykonávat). (§52)

Povinnosti státních orgánů, PO a FO a pověřených osob:

- Na **výzvu orgánů SPO** jsou **povinni**:
 - sdělit bezplatně údaje potřebné pro poskytnutí SPO

Nelze se dovolávat povinnosti zachování mlčenlivosti, jestliže mají být sděleny údaje o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o něj. (§53)

Rodiče jsou povinni:

- **Spolupracovat** s orgány SPO při ochraně zájmů a práv dítěte
- Na výzvu příslušného orgánu SPO se **dostavovat k osobnímu jednání, předkládat listiny, poskytovat nezbytné informace**
- **Umožnit návštěvu v obydlí**, popřípadě v jiném prostředí, kde dítě žije
je-li to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví dítěte nebo pro ochranu jeho práv. (§53)

Porušení povinností ze strany rodičů:

- Pokud rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu nesplní shora uvedené povinnosti, může jim orgán SPO uložit pořádkovou pokutu do 20.000,-Kč.

Tato pokuta lze uložit opakovaně.(§53)

Spisová dokumentace:

- Obsahuje zejména osobní údaje dětí, jejich rodičů, údaje o výchovných poměrech těchto dětí, záznamy o výsledcích šetření v rodině, záznamy o jednání s rodiči nebo jinými osobami, kopie podání soudu a jiným státním orgánům, písemná vyhotovení soudních rozhodnutí, popř. orgánů činných v trestním řízení. (§55)

- Kromě této spisové dokumentace zde mohou být i **další písemnosti**, které se ukládají do zvláštní složky a **nevydávají se žádnému orgánu**, FO nebo PO. Lze je předložit jen soudu a státnímu zastupitelství v případě, že se údaje v nich obsažené týkají trestního stíhání.(§55)

Sociální pracovníce jsou povinny:

- Zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při provádění SPO seznámili
- Jsou povinni zachovávat mlčenlivost o osobě, která upozornila orgán SPO na skutečnosti uvedené v (§7)
- Jsou povinni zachovávat mlčenlivost o místě pobytu rodiče, který se stal obětí domácího násilí v rodině s dítětem
- Tuto mlčenlivost musí zachovávat i po skončení pracovněprávního vztahu.

- Tato mlčenlivost platí i pro:
pověřené osoby, fyzické osoby, které se při
spolupráci s orgány SPO seznámily s údaji o
dětech.(§57)

Správní delikty

- **Fyzická osoba** se dopustí přestupku tím, že:
 - Jako osoba odpovědná za dítě ponechá dítě bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti, zdravotnímu stavu, a tím je vystaví nebezpečí vážné újmy nebo v důsledku toho dítě způsobí újmu na zdraví jiné osobě nebo škodu na cizím majetku nikoliv nepatrnou
 - V úmyslu ponížit lidskou důstojnost dítěte použije vůči němu nepřiměřené opatření
 - Lze uložit pokutu **do 50.000,-Kč** (§59)

- Fyzická osoba se jako zřizovatel školy, školského, zdravotnického nebo jiného obdobného zařízení, nebo jako pověřená osoba dopustí přestupku tím, že **nesplní povinnost sdělit bezplatně údaje potřebné pro poskytnutí SPO.**
- Za tento přestupek lze uložit pokutu do **50.000,-Kč** (59d)